

ANALIZA INDICATORILOR FINANCIARI ÎN CADRUL PROCESULUI DE SUPRAVEGHERE BANCARĂ

Drd. Anastasia BEJAN, ASEM

The banking activity is continuously exposed to risks, due to the complexity of the intermediation function that the banks perform. An important challenge of the banking management is the early risk identification and assessment. The analysis of the banks' financial stability can be performed by using the Financial Soundness Indicators (FSIs), that represent a very good measure of the strengths and vulnerabilities of the financial institutions. The article represents the results of the analysis of the Moldovan commercial banks activity based on FSIs and underlines the main fields of the banking risks: capital adequacy, asset quality, liquidity, earnings and profitability, in conclusion being proposed some recommendations for improvement of the domestic banking activity and risk avoidance.

Cuvinte-cheie: indicatorii solidității financiare, risc de insolvabilitate, risc de credit, risc de lichiditate, capital de gradul I, coeficientul suficienței capitalului ponderat la risc, credite neperformante, active lichide

JEL: G28

Activitatea bancară, la fel ca alte activități de natură economică, este expusă continuu unor riscuri, nivelul cărora este, de obicei, direct proporțional cu profitul scontat. Tendința de maximizare a profiturilor reprezintă un motiv frecvent de ignorare de către bănci a riscurilor, ceea ce expune aceste instituții la pierderi potențiale de capital și active lichide.

În acest context, organului de supraveghere îi revine o funcție foarte importantă de monitorizare a activității băncilor, în vederea identificării și analizei detaliate a cauzelor ce declanșează riscurile, evaluării gradului de pregătire al băncilor pentru suportarea eventualelor pierderi etc.

Una din metodele de supraveghere și analiză a activității băncilor comerciale în scopul identificării surselor de dezechilibru și expunere la risc este analiza indicatorilor solidității/stabilității financiare (*Financial Soundness Indicators*).

Indicatorii Solidității Financiare (ISF) reprezintă un set de indicatori elaborați în anul 2006 de către Fondul Monetar Internațional, utilizați pentru analiza situației instituțiilor financiare, ce oferă o imagine complexă a acestora. ISF includ date consolidate ale instituțiilor individuale și pot fi utilizați atât în scopul determinării situației financiare curente a instituțiilor financiare, cât și pentru a analiza evoluția în dinamică și prognozele unor rezultate ce vor fi înregistrate în viitor, fapt ce explică rolul semnificativ al acestora în analiza stabilității sistemului financiar. Calculul și aprecierea dinamicii ISF sunt de o importanță majoră atât pentru autoritățile de supraveghere, în scopul utilizării lor în monitorizarea pe teren și la distanță a activității băncilor, cât și pentru organele de conducere a băncilor, întrucât datele respective, fiind divizate în două categorii: indicatori de bază și indicatori suplimentari, pot servi drept temelie pentru luarea unor decizii financiare [4].

Reieșind din cele expuse, luând în considerare specificul activității sistemului bancar autohton și informația ce se publică trimestrial pe paginile-web oficiale ale băncilor comerciale, se propune utilizarea Indicatorilor Solidității Financiare pentru analiza la situația din 28.02.2015 a activității băncilor comerciale din Republica Moldova și identificarea principalelor riscuri la care se expun acestea [5].

a) Identificarea riscului de insolvabilitate în baza ISF

Riscul de insolvabilitate (altfel, numit risc de faliment sau risc de capital) reprezintă probabilitatea ca resursele proprii ale băncii să nu fie suficiente pentru a acoperi pierderile rezultate din activitatea curentă. La băncile comerciale din Republica Moldova, analiza riscului de capital a fost efectuată în baza indicatorilor: capitalul de gradul I și coeficientul suficienței capitalului ponderat la risc.

Capitalul de gradul I este un indicator prudențial, reglementat de actele normative ale Băncii Naționale a Moldovei, conform cărora băncile trebuie să dețină și să mențină capitalul de gradul I în mărime nu mai mică decât cuantumul capitalului minim necesar stabilit (începând cu 31.12.2012 mărimea capitalului minim necesar a fost stabilită la valoarea de 200.0 mil. lei).[1] În conformitate cu prevederile Legii instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21.07.1995, deținerea capitalului unei bănci, în mărime mai mică de 1/3 față de capitalul reglementat, este considerată situație de insolvabilitate,

Banca Națională fiind împrumutată, în acest caz, cu dreptul de retragere a licenței.

În cadrul analizei capitalului de gradul I, este important de menționat faptul că corespunderea acestuia limitei stabilite de legislație nu este suficientă pentru a concluziona expunerea băncilor la riscuri minime. Este necesară raportarea mărimii capitalului la valoarea activelor riscante, în vederea aprecierii capacității acestuia de acoperi posibile pierderi ale activelor riscante.

Coeficientul suficienței capitalului ponderat la risc reprezintă un alt indicator prudential, utilizat în scopul determinării capacității băncilor comerciale de a acoperi pierderile provocate de activele riscante din contul capitalului normativ total. Calculat ca raport dintre Capitalul Normativ Total și Activele Ponderate la Risc, limita minimă admisibilă a acestui indicator conform prevederilor actelor normative ale Băncii Naționale este de 16%. [1] Astfel, o valoare a coeficientului suficienței capitalului peste limita respectivă semnifică faptul că banca are suficient capital pentru a acoperi riscurile din bilanțul contabil.

Urmare a analizei riscului de capital la băncile comerciale din Republica Moldova, s-a constatat că, la situația din 28.02.2015, valorile indicatorilor sus-menționați reflectă un nivel de consolidare mediu al băncilor autohtone, ceea ce nu permite tuturor băncilor acoperirea eventualelor pierderi fără prejudicierea siguranței lor financiare. Astfel, la data respectivă, 3 bănci din 14 existente în sistemul bancar autohton încalcă coeficientul suficienței capitalului ponderat la risc, care constituie respectiv: la Banca de Economii S.A. – 2.41%, BC Banca Socială S.A. – 2.89%, BC Unibank S.A. – 15.79%.

b) Identificarea riscului de credit în baza ISF

Riscul de credit reprezintă riscul înregistrării de pierderi sau al nerealizării profiturilor estimate, ca urmare a neîndeplinirii de către contraparte a obligațiilor contractuale în legătură cu creditul contractat. Identificarea riscului de credit în cadrul băncilor comerciale permite determinarea calității activelor băncilor. [3] Pentru analiza riscului de credit la băncile comerciale din Republica Moldova a fost propus indicatorul de mai jos:

Total credite neperformante/Total credite – indicator ce evaluează calitatea portofoliului de credite, și anume ponderea creditelor clasificate nefavorabil (în categoriile de risc substandard, dubios și compromis) în total portofoliu de credite. O tendință negativă în calitatea portofoliului de credite, soldată cu majorarea indicatorului, ar putea necesita majorarea reducerilor pentru pierderi la credite.

În urma analizei indicatorului sus-menționat, s-a constatat că băncile comerciale din Republica Moldova sunt expuse riscului de credit la nivel diferit. Astfel, la situația din 28.02.2015, sunt expuse unui risc de credit minim și ocupă primele poziții după calitatea activelor: BC Comerțbank S.A. (3.63%), FinComBank S.A. (3.86%), BC Mobiasbanca Groupe Société Générale S.A. (5.72%), BC Moldova-Agroindbank S.A. (5.96%), aceste bănci înregistrând cele mai mici valori ale ponderii creditelor neperformante în cadrul portofoliului de credite. Totodată, există 5 bănci care sunt expuse unui risc de credit sporit, determinat de ponderea înaltă a creditelor neperformante în totalul portofoliului de credite, și anume: Banca de Economii S.A. – 76.98%, BC Banca Socială S.A. – 36.0%, BCR Chișinău S.A. – 31.72%, BC Eximbank Gruppo Veneto Banca S.A. – 19.85%, BC EuroCreditBank S.A. – 15.51%. De menționat că aceste valori sunt cu mult peste media indicatorului credite neperformante/total credite pe sistemul bancar, care, la 28.02.2015, constituie 12.42%. În acest context, managementul băncilor respective trebuie să întreprindă măsuri în vederea recuperării creditelor problematice.

c) Identificarea riscului de lichiditate în baza ISF

Riscul de lichiditate reprezintă riscul pierderilor la care este supusă o bancă în urma incapacității de a-și satisface necesitățile de numerar sau ca rezultat al lichidității insuficiente care trebuie recuperată la un cost excesiv.

Pentru identificarea riscului de lichiditate în cadrul băncilor comerciale din Republica Moldova, actele normative ale Băncii Naționale reglementează doi indicatori prudentiali: [2]

Principiul I al lichidității (calculat ca raportul dintre activele și obligațiunile pe termen lung), având limita maximă admisibilă 1, are ca scop identificarea riscului de lichiditate de transformare, adică a incapacității băncii de a finanța portofoliul de active pe maturitățile și la ratele de dobândă corespunzătoare.

Principiul II al lichidității (determină ponderea activelor lichide în totalul activelor), fiind stabilit la limita $\geq 20\%$, este important în vederea monitorizării riscului de lichiditate imediată, adică a cantității de active care sunt la dispoziția băncii în orice moment de timp.

Analizând expunerea la riscul de lichiditate a băncilor comerciale din Republica Moldova, la situația din 28.02.2015, s-a constatat că nu la toate băncile indicatorii lichidității se încadrează în limitele stabilite de actele normative în vigoare, ceea ce denotă posibilitatea inexistenței surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiunilor băncilor. De menționat că la situația din 28.02.2015 încalcă principiul II al lichidității următoarele bănci: Banca de Economii S.A. – minus 3.62%, BC Banca Socială S.A. – minus 69.2%, BC Unibank S.A. – 8.23%, iar principiul I al lichidității încalcă BC Banca Socială S.A. – 22.79%.

Prin intermediul Indicatorilor Solidității Financiare poate fi evaluată și **eficiența activității băncilor comerciale**. Astfel, măsurarea nivelului de performanță a activității băncilor comerciale din Republica Moldova a fost efectuată în baza indicatorilor ce urmează.

Rentabilitatea activelor (ROA), calculată ca raport între venit netul și media activelor, reflectă eficiența utilizării activelor băncii în scopul maximizării profiturilor și reprezintă o apreciere generală a profitabilității bancare.

Rentabilitatea capitalului acționar (ROE), calculată ca raport între venitul net și media capitalului acționar, este un indicator al eficienței utilizării capitalului investit în bancă. O rată a rentabilității capitalului mai înaltă poate fi efectul unui capital mic, sau expresie a capacității crescute de a obține prin împrumut resurse suplimentare.

Marja netă din dobânzi (NIM), calculată ca raportul între venitul net din dobânzi și activele profitabile, reflectă câștigul obținut de bancă din investițiile făcute pe seama resurselor atrase. O marjă netă din dobânzi ridicată este obținută ca rezultat al unui management eficient al activelor și pasivelor, dar se poate datora și unui plasament în active foarte riscante.

În urma analizei la situația din 28.02.2015 a indicatorilor de eficiență la băncile comerciale din Republica Moldova, s-a constatat că:

- 7 bănci comerciale înregistrează o rentabilitate a activelor mai mică decât media pe sistemul bancar – 1.93%;
- 10 bănci comerciale înregistrează o rentabilitate a capitalului acționar mai mică decât media pe sistemul bancar – 15.96%;
- o bancă comercială înregistrează valori negative ale indicatorului rentabilității activelor și rentabilitatea capitalului acționar (din cauza pierderilor înregistrate în perioada de gestiune, Banca de economii S.A. a înregistrat ROA – minus 0.36% și ROE – minus 6.98%);
- 8 bănci comerciale înregistrează o marjă netă din dobânzi mai mică decât media pe sistemul bancar – 4.55%.

Ca urmare a analizei activității băncilor comerciale din Republica Moldova, s-a constatat că Indicatorii Solidității Financiare contribuie, în mod semnificativ, la evaluarea performanțelor și riscurilor activității bancare. Prezentând informația într-o formă ce permite compararea și analiza în dinamică a diverselor domenii ale activității bancare, precum și a instituțiilor financiare de diferite dimensiuni, ISF permit o apreciere obiectivă a situației curente a sistemului bancar în vederea prognozării evoluțiilor și tendințelor viitoare.

Reieșind din rezultatele analizei activității băncilor comerciale din Republica Moldova în baza ISF, pot fi **concluzionate** următoarele:

- sistemul bancar autohton este vulnerabil la riscuri;
- unele bănci comerciale necesită să își consolideze eforturile pentru majorarea capitalului în vederea corespunderii acestuia prevederilor legislației;
- băncile comerciale din Republica Moldova sunt expuse riscului de credit la nivel diferit, calitatea joasă a activelor fiind cauzată, în cea mai mare măsură, de o gestiune ineficientă a operațiunilor de creditare (nerespectarea actelor normative și a procedurilor interne în domeniul creditării, acordarea de credite cu un grad de risc sporit);
- eficiența activității băncilor comerciale din Republica Moldova se apreciază ca fiind una de nivel mediu, ținând cont că aproximativ jumătate din băncile comerciale înregistrează valori ale indicatorilor eficienței inferioare mediei pe sistemul bancar;

Luând în considerare concluziile menționate, organelor de conducere ale băncilor comerciale sunt propuse următoarele **recomandări**:

- asigurarea, în permanență, de către managementul băncilor, a unui nivel minim al capitalului, corespunzător profilului de risc și specificului activității băncilor, și majorarea acestuia, la

- necesitate (identificarea surselor de majorare a capitalului, revizuirea politicii de dividend etc.);
- efectuarea testărilor la stres, în scopul identificării punctelor slabe și vulnerabilităților potențiale privind evoluția în condiții imprevizibile, a mărimii capitalului, activelor lichide, calității activelor și a altor indicatori;
 - ridicarea calității portofoliului de credite, întreprinderea de către management a măsurilor în vederea sporirii capacității de recuperare a activelor problematice, investirea în active profitabile cu risc redus, aprecierea obiectivă a riscului de credit și formarea reducerilor pentru pierderi la active fără a subevalua calitatea activelor;
 - gestiunea scadenței între activele și pasivele bancare (finanțarea activelor pe termen lung din resurse atrase pe termen lung); asigurarea în permanență a unui nivel optim de lichidități, ținând cont de fluxurile de intrări și ieșiri; atragerea unor depozite stabile, cu costuri minime; controlul sistematic asupra cheltuielilor băncilor; adoptarea unor politici de dobânzi echilibrate; atragerea de noi clienți etc.

Bibliografie selectivă:

1. Regulamentul cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.269 din 26.10.2001. Monitorul Oficial al RM nr.130/310 din 14.12.2001.
2. Regulamentul cu privire la lichiditatea băncii, aprobat de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei, Proces-verbal nr. 28 din 8 august 1997. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.64-65, art. 105 din 02.10.1997.
3. COCIUG V., CINIC L. *Gestiunea riscurilor bancare*. Chișinău: ASEM, 2008. 214 p.
4. International Monetary Fund. Financial Soundness Indicators – Background Paper, May 14, 2003. 90 p.
5. www.bnm.md.